

Naton kognitiivisen sodankäynnin konsepti

Miina Kaarkoski
Doktriiniosasto

“Cognitive warfare is not the means by which we fight; it is the fight itself. The brain is both the target and the weapon in the fight for cognitive superiority. Contesting in this environment comprises deliberate, synchronized military and non-military activities throughout the continuum of competition designed to gain, maintain and protect cognitive advantage.”¹

“Warfare has changed dramatically with advanced technologies, whole-of-society involvement, and increased global interconnectivity. More people are unable to differentiate between legitimate and manipulated information. Improving the Alliance-wide understanding of Cognitive Warfare is a priority for NATO member nations and partners.”²

Kognitiivisen sodankäynnin käsitteellä kuvataan sodankäynnin laajenemista konventionaalista, aseellisesti käytävää sodankäyntiä vaikeammin rajattavaksi ilmiöksi. Kyseessä on sodankäynnin ulottuvuus, mutta tarkemmassa käsitteen määrittelyssä korostuvat asevoimia laajemmat yhteiskunnalliset näkökulmat. Tässä katsauksessa pohditaan julkisiin lähteisiin nojautuen, miten kognitiivinen sodankäynti on määritelty Naton viitekehyksessä ja mitä se edellyttää yhteiskunnalta ja Puolustusvoimilta. Katsauksessa tarkastellaan kognitiivisen sodankäynnin käsitteenmäärittelyä ja eritellään sen erityispiirteitä suhteessa informaatioidankäyntiin ja psykologiseen sodankäyntiin.

Lähtökohdat tarkastelulle

Naton ylin doktriini sijoittaa kognitiivisen ulottuvuuden, fyysisen ja virtuaalisen ohella, yhdeksi taistelutilan (*engagement space*) ulottuvuudeksi.³ Naton kognitiivisen sodankäynnin konsepti valmistui vuonna 2025. Sen laatimiseen osallistuneiden yli kahdenkymmenen Naton jäsenvaltion sekä sidosryhmien edustajien tarkoituksena oli muodostaa jaettu ymmärrys kognitiivisen sodankäynnin dynamiikasta ja mekanismeista sekä linjata keinoja Naton kognitiivisen resilienssin ja kyvykkyyksien parantamiselle.⁴ Kognitiivinen sodankäynti määriteltiin toiminnaksi, jota toteutetaan synkronoidusti yhdessä muiden vallan välineiden kanssa.

¹ NATO ACT: *Cognitive warfare*. <https://www.act.nato.int/activities/cognitive-warfare/>, luettu 16.12.2025.

² NATO ACT: *Cognitive warfare: Strengthening and defending the mind*. 2023. <https://www.act.nato.int/article/cognitive-warfare-strengthening-and-defending-the-mind/>, luettu 16.12.2025.

³ NATO Standard. AJP-01. Allied Joint Doctrine. 2022, s. 91–92. [https://www.coemed.org/files/stanags/01_AJP/AJP-01_EDF_V1_E_\(1\)_2437.pdf](https://www.coemed.org/files/stanags/01_AJP/AJP-01_EDF_V1_E_(1)_2437.pdf), luettu 15.1.2026.

⁴ NATO ACT: *Allied Command Transformation develops the Cognitive Warfare Concept to Combat Disinformation and Defend Against “Cognitive Warfare”*. 2024. <https://www.act.nato.int/article/cogwar-concept/>, luettu 16.12.2025.

⁵ NATO ACT (2023).

Vihollisen tavoitteena on kognition kautta vaikuttaa asenteisiin ja käyttäytymiseen.⁵ Kognitiivista vaikuttamista käytetään osana laajempia geopoliittisia strategioita ja niillä pyritään häiritsemään päätöksentekoprosesseja, heikentämään kansallista yhtenäisyyttä, aiheuttamaan hajaannusta sekä murentamaan edellytyksiä toimia konfliktitilanteessa.⁶ Kognitiivisessa sodankäynnissä hyödynnetään kaikkea olemassa olevaa tietoa yksilön, ihmisryhmien ja yhteiskuntien toiminnasta sekä työkaluja, joilla voidaan vaikuttaa ihmisten käytökseen.⁷

Naton konsepti on luokiteltu ”NATO Unclassified” -merkinnällä, joten sen suora referointi ei ole mahdollista julkisessa tutkimuskatsauksessa. Katsauksessa Naton näkemystä kognitiivisen sodankäynnin konseptoinnista tarkastellaan julkisesti saatavilla olevista lähteistä. Tällaisia lähteitä ovat tiedotteet konseptointityöstä sekä muut Naton transformaatiojohtoportaassa (*NATO Allied Command Transformation*) tehdystä käsittemäärittelystä kertovat julkisesti saatavilla olevat lähteet.

Katsauksen teoreettis metodologisenä lähtökohtana on, että käsitteillä ajatellaan olevan yhtäältä semanttinen ja toisaalta pragmaattinen ulottuvuus. Semanttisella ulottuvuudella tarkoitetaan sitä, että käsitteiden käyttö jäsentää ympäröivää maailmaa ja käsityksiä todellisuudesta.⁸ Pragmaattinen ulottuvuus puolestaan tarkoittaa sitä, että käsitteitä käytetään argumenteissa osana jotakin aihepiiriä koskevaa keskustelua.⁹ Käsitteisiin keskittyvissä tutkimuksissa nämä kaksi ulottuvuutta voidaan huomioida tarkastelemalla ensinnäkin millaisia käsityksiä tutkittavat käsitteet välittävät esimerkiksi yhteiskunnan rakenteista, valtasuhteista tai muista yhteiskuntaa määrittävistä makrotason ilmiöistä. Toiseksi voidaan tarkastella, millaisia tavoitteita pyritään edistämään niillä argumenteilla, joissa tutkittavaa käsitettä käytetään.

Tässä katsauksessa käsitetutkimuksellista lähestymistapaa sovelletaan erittelemällä, millaista sodan kuvaa Naton kognitiivisen sodankäynnin määritelmät ja konsepti ilmentävät. Pragmaattista ulottuvuutta puolestaan tarkastellaan pohtimalla, millaisia ajattelul-

⁶ Deppe, Christoph & Gary S. Schaal: *Cognitive warfare: a conceptual analysis of the NATO ACT cognitive warfare exploratory concept*. *Front. Big Data* 7:1452129, 2024, s. 04–06. doi: 10.3389/fdata.2024.1452129.

⁷ Blatny, Janet M. & Steen Søndergaard: *Cognitive Warfare: NATO Chief Scientist Research Report*. NATO Science and Technology Organization, 2025, s. 7.

<https://www.sto.nato.int/wp-content/uploads/chief-scientist-report-cognitive-warfare-4.pdf>, luettu 5.1.2026.

⁸ Koselleck, Reinhart: *The Practice of Conceptual History: Timing History, Spacing Concepts*. Stanford (Calif.): Stanford University Press 2022.

⁹ Skinner, Quentin: *Rhetoric and Conceptual Change*. *Finnish Yearbook of Political Thought* 3. Jyväskylän yliopisto 1999, s. 60–73; Skinner, Quentin: *Visions of Politics. Volume 1: Regarding Method*. Cambridge University Press 2022.

ja toimintamalleja kognitiivisen sodankäynnin konsepti edellyttää yhteiskunnalta ja asevoimilta.

Katsauksen taustalla on tutkimustyö käynnissä olevassa monikansallisessa *Multinational Capabilities Development Campaign* (MCDC) -yhteisön projektissa (2025–2026), jossa kirjoitetaan kirjaa kognitiiviseen sodankäyntiin vastaamisen keinoista.¹⁰ Tulevassa *Countering Cognitive Warfare* -kirjassa korostuvat yhteiskunnan ja yksilötason resilienssin vahvistamiseen tähtäävät toimet. Tämän katsauksen lopussa tuodaan esiin, millaisen vastauksen nämä tuovat Naton kognitiivisen sodankäynnin konseptiin ja millaisten muiden toimintojen kehittämiseen tulee kiinnittää huomiota.

Seuraavaksi katsauksessa havainnollistetaan kognitiivisen sodankäynnin erityispiirteitä kartoittamalla, miten tutkimuksissa on suhteutettu kognitiivista sodankäyntiä sitä lähellä oleviin informaatio-sodankäyntiin ja psykologiseen sodankäyntiin. Tämän jälkeen syvennytään Naton konseptin erittelyyn ensin sodan kuvan näkökulmasta, ja sitten yhteiskunnalle ja asevoimille esitettyjen vaatimusten näkökulmasta.

Kognitiivisen sodankäynnin erityispiirteitä

Tieteellisten tutkimusten määrittelyissä kognitiivinen sodankäynti on esitetty vihollisen pyrkimyksenä vaikuttaa syvällisesti kohdeyhteiskunnan ihmisten mielen prosesseihin ja käsityksiin. Tällä vihollinen tavoittelee poliittisia, sotilaallisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia, joita voivat olla esimerkiksi yhteiskuntaa ylläpitävien instituutioiden ja epistemoisten auktoriteettien – kuten hallitusten, viranomaisten, journalistisen median ja tieteen – uskottavuuden horjuttaminen. Kognitiivinen vaikutuslottomuus on korostunut digitaalisen kehityksen muuttaessa sodankäynnin tapoja.¹¹

Kognitiivisella sodankäynnillä on todettu olevan yhtäläisyyksiä venäläisen informaatio-sodan määritelmään, jossa puhutaan populaation massiivisesta psykologisesta manipuloinnista valtion ja yhteiskunnan horjuttamiseksi ja päätöksentekokyvyn rapauttamiseksi.¹² Myös muut valtiot, kuten Kiina, ovat integroineet kognitiivisen sodankäynnin muihin sotilaallisiin ja ei-sotilaallisiin vaikutuskeinoihin osana hybridisodankäyntiään.¹³

Kansainvälisissä tutkimuksissa kognitiivisen sodankäynnin erityispiirteitä on pyritty hahmottamaan vertaamalla sitä informaatio-sodankäyntiin ja psykologiseen sodankäyntiin. Käsitteellisesti

kognitiivisen sodankäynnin on esitetty olevan jatkumo näille kahdelle vakiintuneemmalle sodankäynnin muodolle.¹⁴

Kognitiivisen sodankäynnin keskeisenä erona informaatio-sodankäyntiin verrattuna on laajempi pyrkimys hallita mielen prosesseja sen sijaan, että keskityttäisiin selkeämmin informaatioympäristön ja mediakentän hallintaan. Pyrkimyksenä on kontrolloida, miten kohteena oleva väestö reagoi esitettyyn informaatioon.¹⁵ Toiminta informaatioympäristössä, esimerkiksi mediakentässä, synnyttää vaikutuksia kognitiivisessa ulottuvuudessa.

Kognitiivinen sodankäynti käyttää informaatioteknologian työkaluja ja rakenteita. Sitä hyödyttää informaatioympäristö, johon disinformaation, propagandan ja salaliittoteorioiden levittämistä on jo aiheutettu häiriöitä.¹⁶ Keskeisenä keinona kognitiivisessa sodankäynnissä on informaatioympäristön kyllästäminen voimakaita tunnereaktioita aiheuttavilla narratiivitulvilla, joiden sisältö voi vaihdella todellisen ja keksityn välillä. Narratiivien hallinta on voimakas ase, ja esimerkiksi pelon ja epävarmuuden lietsonnalla voidaan tehokkaasti manipuloida julkista keskustelua.¹⁷ Ukrainan sodan kontekstissa Venäjä on nojautunut voimakkaasti disinformaation levittämiseen, mikä on ollut osa sen harjoittamaa kognitiivista sodankäyntiä.¹⁸

Informaation käyttö on keskeistä myös kognitiivisessa sodankäynnissä. Siinä kuitenkin tavoitellaan syvällisempää kognitiivisten prosessien ja käyttäytymisen ohjaamista vihollisen päämääriä hyödyttävään suuntaan. Kognitiivinen sodankäynti tarvitsee tuekseen ymmärrystä neurotieteellisistä ja psykologisista prosesseista, kun informaatio-sodankäynnissä voidaan toimia viestinnällisellä tasolla. Myös informaatio-sodankäynnillä voidaan vaikuttaa ihmisen kognitioon, mutta siihen ei sisälly samanlaista neurotieteen, psykologian ja yhteiskuntatieteiden aseistamista ihmismielen prosesseihin vaikuttamiseksi.¹⁹

Suomalaisessa keskustelussa informaatio-sodankäyntiä tyypillisempää on ollut informaatiovaikuttamisesta puhuminen ja aiheen korostaminen puolustusvoimallista kontekstia laajempänä yhteiskunnallisena asiana. Pahantahtoisen informaation levittämisen on Suomessa nähty uhkaavan yhteiskunnallista turvallisuutta laajalaisesti, ja tähän uhkaan varautumisessa on pitkään korostettu erityisesti medialukutaidon merkitystä.²⁰ Kotimaisessa tutkimuksessa on tuotu esiin, ettei tällainen ymmärrys informaatiovaikuttamisesta tavoita kognitiivisella sodankäynnillä tarkoitettua kokonaisvaltaisempaa merkitystä vihollisen vaikuttamispyrkimyksissä.

¹⁰ Ks. tarkempi esittely Kaarkoski, Miina & Toni Virtanen: Kognitiivinen sodankäynti – monikansallisen tutkimusprojektin esittely. *Puolustustutkimuksen vuosikirja* 2026. (tulossa)

¹¹ Ks. esim. Hung, Tzu-Chieh & Tzu-Wei Hung: How China's Cognitive Warfare Works: A Frontline Perspective of Taiwan's Anti-Disinformation Wars. *Journal of Global Security Studies*, Vol. 7, Issue 4, 2022. <https://doi.org/10.1093/jogss/ogac016>; Miller, Seumans: Cognitive warfare: an ethical analysis. *Ethics Inf Technol*, Vol. 25, Issue 46, 2023. <https://doi.org/10.1007/s10676-023-09717-7>; Claverie, Bernard & François Du Cluzel: Cognitive Warfare: The Advent of the Concept of “Cognitics” in the Field of Warfare. *Cognitive Warfare: The Future of Cognitive Dominance*. Claverie, Bernard, Baptiste Prébot, Norbou Buchler & François du Cluzel, NATO Collaboration Support Office 2022, 978-92-837-2392-9, luettu 16.12.2025.

¹² Burda, Robin: *Cognitive Warfare as Part of Society: Never-Ending Battle for Minds*. Hague Centre for Strategic Studies 2023, s.3. <http://www.jstor.org/stable/resrep51454>.

¹³ Hung et al. (2022), s. 2–3.

¹⁴ Burda (2023), s. 3; Miller (2023), s. 45.

¹⁵ Bernal, Alonso, Cameron Carter, Ishpreet Singh, Kathy Cao & Olivia Madreperla, Olivia: *Cognitive Warfare – An Attack on*

Thought and Truth. Baltimore MD: Johns Hopkins University 2020, s. 9. <https://innovationhub-act.org/wp-content/uploads/2023/12/Cognitive-Warfare.pdf>, luettu 16.12.2025.

¹⁶ Miller (2023), s. 46; Claverie et al. (2022), s. 1–7.

¹⁷ Paziuk, Andrii, Dmytro Lande, Elina Shnurko-Tabakova & Phillip Kingston: Decoding manipulative narratives in cognitive warfare: a case study of the Russia-Ukraine conflict. *Front. Artif. Intell.* 8:1566022, 2025, s. 02. doi: 10.3389/frai.2025.1566022.

¹⁸ Burke, Paul, & Adam Henschke: I know my truth... now tell me yours: from active measures to cognitive warfare in the Russian invasion of Ukraine. *Strategic Panorama*, 2, 2023, s.13. <https://doi.org/10.53679/2616-9460.2.2022.02>.

¹⁹ Hung (2023), s.2–3.

²⁰ Häkkinen, Teemu, & Hilkka Grahni: Placing Behavior in Context: Political Interpretations of Individual Behavior in Countering Information Warfare in Finland, *Proceedings of the 23rd European Conference on Cyber Warfare and Security*. Lehto, Martti & Mika Karjalainen (toim.), Academic Conferences International Ltd. Proceedings of the European Conference on Cyber Warfare and Security 23, 2024, s. 184–187. <https://doi.org/10.34190/ec-cws.23.1.2125>.

Kognitiivisessa sodankäynnissä toiminta koskee ihmisen kognitiota eli muistin, tunteiden, tarkkaavaisuuden ja käsitysten kaltaisia seikkoja. Teknologinen kehitys on tehnyt mahdolliseksi vaikuttaa syvällisemmin yksilöiden ja yhteisöjen ajattelutapoihin sekä maailmankatsomukseen, ja tätä kautta hajottaa valtiota sisältä päin, heikentää taistelutahtoa ja lamaannuttaa yhteiskuntaa.²¹

Psykologiseen sodankäyntiin verrattuna keskeinen ero on siinä, että kognitiivisessa sodankäynnissä keskitytään ensisijaisesti vaikuttamaan laajasti koko yhteiskuntaan, eikä selkeämmin rajautuviin sotilaallisiin kohteisiin. Kognitiivisen sodankäynnin kohteena on tyypillisesti siviiliyhteiskunta ja hallitukset. Sotilaallisessa toiminnassa käytetyt psykologiset operaatiot eivät ainakaan menneisytydessä ole ottaneet kohteekseen yhtä suuria ihmisjoukkoja, mihin kognitiivinen sodankäynti tähtää.²²

Kognitiivinen sodankäynti eroaa informaatio-operaatioista (InfoOps), psykologisista operaatioista (PsyOps) sekä myös strategisesta viestinnästä ja kyberoperaatioista siinä, ettei sillä ole tarkkaan määriteltyä yleisöä tai kohdetta. Myös lopputuloksen määrittely ennakkolta voi olla vaikeaa.²³ Psykologisissa operaatioissa hyödynnetään vääristyneitä oletuksia, kulttuurisia illuusioita ja persoonallisuuden heikkouksia. Kognitiivisessa sodankäynnissä puolestaan hyödynnetään havaitsemiskyvyn ylikuormittumista ja kanavointia, arvostelukyvyn virheitä ja kognitiivisia vinoumia.²⁴

Yhteiskuntien horjuttaminen ihmismieltä manipuloimalla

Tässä osuudessa tarkastellaan kognitiivista sodankäyntiä Naton näkökulmasta ja eritellään, millaista sodan kuvaa Naton puitteissa esitetyt käsitelmääritelmit ilmentävät ja rakentavat. Keskiossa on sodankäynnin muuttunut luonne erityisesti teknologisen kehityksen ja globaalien verkottuneisuuden myötä. Nato korostaa kohdanneensa uudenlaisen uhan, jossa taisteluita ei käydä pelkästään konkreettisemmin havaittavilla ”pommeilla ja ohjuksilla”, vaan myös ihmismieltä manipuloimalla.²⁵

Naton määritelmissä painottuu teknologinen kehitys kognitiivisen sodankäynnin konseptoinnin kannalta keskeisimpänä sodankäynnin luonteeseen vaikuttavana muutostekijänä. Teknologinen kehitys on tuonut yhteiskunnat laajasti ja globaalisti vihamielisten vaikuttamispyrkimysten kohteiksi ja osapuoliksi.²⁶ Teknologinen kehitys pitää sisällään tekoälyn ja muiden nousevien ja murroksellisten teknologioiden (*emerging and disruptive technologies*) kehittymisen sekä datan haravoinnin (*data harvesting*) tehostumisen. Digitaaliset alustat ja sosiaalisen median räjähdysmäisesti lisääntynyt käyttö ovat mahdollistaneet informaatioympäristössä toteutettavat nopeat, anonyymit ja vaikeasti paikallistettavat kognitiiviset hyökkäykset.²⁷

Mahdollisuudet vaikuttaa julkiseen mielipiteeseen ja heikentää luottamusta avoimiin informaatiolähteisiin ovat laajentuneet, kun viestintäteknologinen kehitys on yhdistetty valheellisen informaation levittämiseen ja käsitysten manipulointiin.²⁸ Teknologiaa

käyttämällä voidaan muuttaa sekä siviilien että sotilaiden käyttäytymistä, kun hyödynnetään erilaisia informaatiokanavia ja sosiaalista mediaa. Teknologia ja länsimaisten yhteiskuntien avoimuus ja verkottuneisuus antavat viholliselle aiempaa laajemmat mahdollisuudet ottaa näiden kansalaiset propagandansa ja manipulointinsa kohteeksi.²⁹

Naton määritelmissä kognitiolla viitataan ihmismielen prosesseihin ja älyllisen toiminnan kaikkiin osa-alueisiin kuten alitajuntaan ja tunteisiin.³⁰ Kognitiivisten hyökkäysten tekeminen on aiempaa tehokkaampaa, kun teknologinen kehitys on yhdistetty tieteelliseen tietoon ihmismielen, ihmisryhmien ja yhteiskuntien toiminnasta. Vaikuttamiskampanjoiden teho perustuu ihmismielessä tapahtuvien kognitiivisten prosessien laskelmoidulle manipuloinnille, jolla vihollinen pyrkii saamaan aikaan laajamittaisia muutoksia kohdeyleisöjen asenteissa ja käyttäytymisessä. Teknologioita käyttämällä vihollinen pystyy aiempaa tehokkaammin paikallistamaan yhteiskunnissa olevia jakolinjoja ja polarisoivia aiheita, hyödyntämään niitä pyrkiessään vaikuttamaan yksilöiden tunteisiin ja ajatuksiin sekä näiden avulla lopulta toimintaan. Synkronoidut ja koordinoit hyökkäykset tunteisiin, ajatteluun ja käytökseen voivat vaikuttaa kohdeyhteiskuntien ihmisten tahtotilaan, moraalisiin ja päätöksentekokykyyn ja tilannetietoisuuteen.³¹

Kognitiivisen sodankäynnin konsepti rakentuu sodan kuvalle, jossa vihollinen tavoittelee vaikutuksia fyysisen ja virtuaalisen vaikutusallottuvuuden lisäksi yhä selvemmin myös kognitiivisessa vaikutusallottuvuudessa.³² Kineettistä vaikuttamista tai alueiden ja resurssien valloittamista ei välttämättä tapahdu. Vihollisen ajattelun ensisijaisesti pyrkivän käymään kognitiivista sodankäyntiä pysyttelemällä ”harmaalla vyöhykkeellä” aseellisen konfliktin kynnyksen alapuolella.³³ Pahantahtoiset vaikuttamiskampanjat kohdentuvat luottamuksen rapauttamiseen tiedettä, instituutiota ja hallituksia kohtaan.³⁴

Naton kognitiivisen sodankäynnin konseptoinnissa teknologisen muutoksen korostetaan siis antaneen viholliselle uudenlaisia ja tehokkaampia työkaluja. Vihollinen yhdistää näitä työkaluja tieteelliseen tietoon yksilöiden, ryhmien ja yhteiskuntien toiminnasta ja miten kohdeyhteisön käytöstä voidaan muokata haluttuun suuntaan.

Naton konsepti kognitiiviselle sodankäynnille ilmentää käsitystä aikakaudesta, johon sodan ja rauhan välinen jaottelu toisistaan selvästi erillisinä tilanteina ei enää sovellu. Sotaa voidaan käydä sekä huomattavilla inhimillisillä ja materiaalisilla menetyksillä että hyökkäämällä teknologia-avusteisesti ihmisten mieliin.³⁵

Vihollisella on käytössään aiempaa tehokkaammat keinot, menettelyt ja työkalut kohdevaltion koheesion, instituutioiden, resilienssin ja maanpuolustustahdon horjuttamiseen. Tällaisella toiminnalla voidaan muokata toimintaympäristöä tulevalle aseelliselle hyökkäykselle tai edistää vihollisen päämääriä ilman tarvetta ylittää aseellisen konfliktin rajaa. Konseptissa korostetaan, että valtioon ja yhteiskuntaan voi kohdistua voimakasta ulkoista

²¹ Saari, Dominic: (2024). Kognitiivinen sodankäynti: ihmismieli taistelukenttänä, *Sodan usvaa III: varautuminen, valmius ja nyky-aikainen sodankäynti*. Palokangas, Marko (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2024, s. 149.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-25-3451-7>

²² Bernal et al. (2020), s. 7.

²³ Blatny et al. (2025), s. 10.

²⁴ Claverie et al. (2022), s. 2–4.

²⁵ NATO ACT (2024).

²⁶ NATO ACT (2023).

²⁷ Deppe et al. (2024), s. 04–06.

²⁸ NATO ACT: Cognitive warfare.

²⁹ Blatny et al. (2025), s. 4–6.

³⁰ NATO ACT (2023).

³¹ Deppe et al. (2024), s. 04–06.

³² Tarkemmin multi-domain operoinnista, ks. Tähtinen Janne, Veikko Siukonen & Lauri Lyytinen: *Multi-domain-operoinnin periaatteet*. Puolustusvoimien tutkimuslaitos. Tutkimuskatsaus 09–2025. https://puolustusvoimat.fi/documents/1951253/2815786/2025-9_Multi-domain-operoinnin_periaatteet.pdf/fc51daac-20e4-9af2-8371-1502d8e96663/2025-9_Multi-domain-operoinnin_periaatteet.pdf?t=1748245146615, luettu 16.12.2025.

³³ NATO ACT (2023).

³⁴ Blatny et al. (2025), s. 6.

³⁵ Sama.

vaikuttamista ilman konkreettisemmin havaittavaa kineettisen voiman käyttöä olosuhteissa, joita kuitenkin käsitellään sodan viitekehysessä.

Koko yhteiskunnan valjastaminen

Edellä esitettyyn sodan kuvaan perustuen Naton kognitiivisen sodankäynnin konseptissa kognitiivinen sodankäynti määritellään koko yhteiskunnan ongelmaksi (*a Whole-of-Society Problem*).³⁶ Aseellisen konfliktin kynnyks ei määritelmän mukaan välttämättä ylity, joten toimintamallien ja vastatoimien kehittämistä ei voida rajata yksistään asevoimien asiaksi.

Konseptissa korostetaan, että kognitiivinen sodankäynti edellyttää koko yhteiskunnan laajuista näkökulmaa. Tällä viitataan siihen, että vihollisen tai vihollisten ajatellaan ottavan kohteekseen koko Nato-liittouman ja sen kansalaiset sekä pyrkivän vaikuttamaan asenteisiin, päätöksiin ja käyttäytymiseen yksilö-, ryhmä- ja yhteiskuntatasoilla. Konseptissa puhutaan kokonaisvaltaisesta strategiasta kognitiivisen sodankäynnin olosuhteisiin sopeutumiseksi. Tähän kuuluu yhteiskunnan ylätasen asiakokonaisuuksia kuten resilienssin parantaminen, päätöksentekokyvyn suojaaminen ja koulutus.³⁷ Kognitiivinen sodankäynti edellyttää vastustajan kyvykkyyksien alentamista sekä resilienssin lisäämistä iskujen kestämiseksi ja ihmisten kognitiivisten kykyjen parantamiseksi.³⁸

Naton kognitiivisen sodankäynnin konseptin lähtökohtana on siis vaatimus siitä, että sodankäynti on aiempaa syvällisemmin ymmärrettävä koko yhteiskunnan asiaksi. Vaikutukset kohdistuvat laajasti koko yhteiskuntaan ja väestöön, joten yhteiskunta kokonaisuudessaan on valjastettava resilienssin tuottamiseen ja ylläpitämiseen. Tähän sisältyy vaatimus Naton jäsenvaltioille siitä, että yhteiskunnissa muidenkin toimijoiden kuin asevoimien on otettava vastuuta kognitiiviselta sodankäynniltä suojautumisessa.

Suomessa kokonaisturvallisuuden ja asevelvollisuuden perinteet ovat vuosikymmeniä korostaneet maanpuolustusta ja yhteiskunnan turvaamista koko yhteiskunnan ja kaikkien yksilöiden asiana. Suomen kontekstissa Naton konseptin vaatima ajattelutavan laajentaminen ei lähtökohtaisesti edellytä yhtä laajaa muutosta kuin osassa muita Naton jäsenvaltioita, joissa yhteiskunta ja yksilöt ovat vieraantuneet sodankäyntiin liittyvistä velvollisuuksista.

Kääntöpuolena Naton konseptin koko yhteiskuntaa korostavalla näkökulmalla on se, että sotilaallisen vallan välineen (*Military Instrument of Power*) merkitys kognitiivisessa sodankäynnissä voi jäädä epäselväksi erityisesti aseellisen konfliktin kynnyksen alapuolella toimittaessa. Tämä on ongelmallista, koska se voi etäännyttää asevoimia aihepiiristä ja vaikeuttaa puolustuksen ja kyvykkyyksien suunnittelua.³⁹ Naton määrittelyssä korostetaan kuitenkin, että kognitiivista sodankäyntiä käydään koko konfliktin jatkumon ajan eli myös aseellisen konfliktin kynnyksen ylityessä. Tällöin päätöksenteko, tehtävät ja joukot ovat haavoittuvaisia kognitiivisille hyökkäyksille.⁴⁰

Konseptissa korostetaan, että kognitiivinen sodankäynti edellyttää asevoimilta selkeämpää ymmärrystä ja määrittämistä kyseisen sodankäynnin muodon merkityksestä nimenomaan sotilaallisesta näkökulmasta. Sotilaalliseen näkökulmaan sisältyy vaatimus kehittämään sotilaallisia kyvykkyyksiä kognitiivisessa vaikutusolottuvuudessa. Näitä ovat sotilaallisten kyvykkyyksien ja päätöksenteon suojaaminen, ennakoiva informaatioympäristön muokkaaminen sekä pelotteen muodostaminen ulkoisia manipulointiyrityksiä vastaan.⁴¹

Naton konseptissa puhutaan kognitiivisesta ylivertauudesta (*cognitive superiority*).⁴² Kognitiivinen ylivertauus viittaa tilannetietoisuuden ja strategisen ennakkoinnin kehittämiseen sekä tiedon ja ymmärryksen laajentamiseen. Tietoa ja ymmärrystä tulee – teknologiaa hyödyntäen – tuottaa kaikissa toiminnallisissa olottuvuuksissa tavoilla, jotka tukevat ennakkointia, arviointia, päätöksentekoa ja tehokkuutta.⁴³

Tulevaisuuden sodankäynnin ymmärtäminen multi-domain-operoinnin näkökulmasta edellyttää ymmärrystä kognitiivisesta vaikutusolottuvuudesta yhdessä fyysisen ja virtuaalisen vaikutusolottuvuuksien kanssa.⁴⁴

Lopuksi – resilienssiä, pelotetta ja kognitiivista ylivertauutta

Naton kognitiivisen sodankäynnin konsepti asettaa lähtökohdat sille, miten jäsenvaltioissa tulisi ymmärtää kognitiivinen sodankäynti ja sen vaatimukset sekä sotilaallisesti että kokonaisvaltaisemmin yhteiskunnallisesti. Hybridisodankäynnin käsitteen tapaan kognitiivinen sodankäynti viittaa sodankäyntiin, mutta sisällöllisesti se ymmärretään usein ei-sotilaallisena toimintana.⁴⁵ Määritelmällisesti kognitiivinen sodankäynti hämääkin sodan ja rauhan rajaa sekä herättää kysymyksiä erityisesti siitä, millä tavoin se on asevoimien asia varsinkin aseellisen konfliktin alle jäävällä ”harmaalla” alueella toimittaessa.

Whole-of-society-näkökulmasta Naton kognitiivisen sodankäynnin konseptissa korostetaan, että koko yhteiskunnan ja sen toimijoiden tulee ymmärtää osallisuutensa ja velvollisuutensa jatkuvasti läsnä olevassa taistelussa ihmisten asenteista, käyttäytymisestä ja käsityksistä. Tämä edellyttää yhteiskunnassa luottamusta rakentavia toimia, kuten avoimuuden, sosiaalisen koheesion ja yleissivistyksen edistämistä. Tutkimuksissa onkin päädytty korostamaan muun muassa julkisen koulutuksen merkitystä sekä yhteistyötä hallinnon ja yhteiskunnan eri toimijoiden välillä resilienssin kasvattamiseksi.⁴⁶ Suomessa kokonaisturvallisuuden mallin ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen pohjalta voidaan lähteä vastaamaan myös kognitiivisen sodankäynnin uhkaan.

Yhteiskunnan resilienssin vahvistamiseen liittyviä näkökulmia käsitellään tarkemmin MCDC-yhteisön puiteissa loppuvuonna 2026 julkaistavassa *Countering Cognitive Warfare* -kirjassa.⁴⁷ Yhteiskunnallisen resilienssin vahvistamiseen kuuluvat teemat

³⁶ Deppe et al. (2024), s. 04–06.

³⁷ Sama.

³⁸ Blatny et al. (2025), s. 8.

³⁹ Deppe et al. (2024), s. 04–06.

⁴⁰ NATO ACT (2023).

⁴¹ NATO ACT (2024).

⁴² NATO ACT: Cognitive warfare.

⁴³ NATO ACT: Warfighting Capstone Concept. Norfolk 2021. <https://www.act.nato.int/our-work/nato-warfighting-capstone-concept/>, luettu 16.12.2025.

⁴⁴ Blatny et al. (2025), s. 11. Multi-domain operoinnin periaatteista ks. myös Tähtinen et al. (2025).

⁴⁵ Hybridisodankäynnistä ks. Tähtinen, Janne: *Sotilaallinen paha päivä: Venäjän 2000-luvun sotatoimien vaikutukset suomalaiseen sodan ja taistelun kuvaan sekä Suomen sotilaalliseen puolustukseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2024, s. 119. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-25-3488-3>.

⁴⁶ Paziuk et al. (2025), s. 02; Wells, Linton: Cognitive-Emotional Conflict: Adversary Will and Social Resilience. *PRISM*, Vol. 7, Issue 2, 2017, s. 4–17. <http://www.jstor.org/stable/26470514>; Yanakiev, Yantsislav, Petko Dimov & Daniel Bachvarov: Conceptualizing the Role of Societal Resilience in Countering Hybrid Warfare. *Information & Security: An International Journal*, Vol. 39, Issue 1, 2018, s. 77–89. <http://dx.doi.org/10.11610/isij.3907>.

⁴⁷ Ks. tarkempi esittely Kaarkoski et al. (2026, tulossa).

eivät ole ytimeltään sotilaallisia, vaan liittyvät laajemmin yhteiskunnan toimintakykyyn erilaisissa tilanteissa. Suomalainen ajattelutapa korostaa Puolustusvoimien olevan osa yhteiskuntaa, mikä soveltuu myös kognitiivisen sodankäynnin viitekehykseen. Puolustusvoimat on omalla toiminnallaan osa yhteiskunnallisen resilienssin kannalta keskeisten teemojen kuten luottamuksen, koheesion ja maanpuolustustahdon rakentamista.

Konseptissa määritetään lisäksi kognitiivisen sodankäynnin vaatimukset asevoimille. Vaatimukset voidaan jakaa neljään osa-alueeseen. Ensimmäiseen osa-alueeseen kuuluu sotilaallisten kyvykkyyksien ja päätöksenteon suojaaminen kognitiivisessa ulottuvuudessa. Teknologiaa tulee hyödyntää tilanneymmärryksen muodostamisessa, datanhallinnassa ja yksilöiden toimintakyvyn parantamisessa. Tulevassa *Countering Cognitive Warfare* -kirjassa käsitellään yksilötason resilienssin vahvistamisen keinoja, joihin kuuluu yksilöiden kyky reflektoida kognitiivisia toimintojaan, säädellä tunteitaan sekä ylläpitää fyysistä jaksamista ja viireystilaa.

Toisena osa-alueena asetetaan vaatimus ennakoivasta toiminnasta informaatioympäristön muokkaamisessa. Strategisen viestinnän tason lisäksi tämä voi edellyttää myös toimintoja, joiden kehittäminen ja toimeenpano vaatii lainsäädännöllistä tarkastelua.

Kolmantena osa-alueena on pelotteen muodostaminen ulkoisille manipulointiyrityksille. Tässä keskeisiä toimia ovat yhteiskunnan resilienssin huomioiminen ja siitä viestiminen.

Neljäntenä osa-alueena korostetaan kognitiivisen ylivertaisuuden tavoittelua taistelutilassa eli kykyä päihittää vihollinen edellä käsitellyillä osa-alueilla sekä inhimillisen toimintakyvyn rajojen venyttämisestä teknologian avulla.

Kognitiivisen sodankäynnin erityispiirteiden tarkastelu suhteessa sitä lähellä oleviin informaatiovaikuttamiseen tai -sodankäyntiin ja psykologiseen sodankäyntiin havainnollistaa, että kyseessä on eri tavalla rajautuva sodankäynnin muoto. Informaatioympäristön hallinta on oleellinen osa myös kognitiivista sodankäyntiä, mutta informaatiopuolustuksen keinoin voidaan kognitiiviseen sodankäyntiin vastata vain osittain.

Tulossa oleva *Countering Cognitive Warfare* -kirja tarjoaa lähtökohtia yhteiskunnan ja yksilötason resilienssin vahvistamiseen sekä strategisen viestinnän mahdollisuuksiin. Jatkossa on tarpeen keskittyä pohtimaan aiempaa jäsentyneemmin, mitä kognitiivinen sodankäynti ja kognitiivisen ylivertaisuuden tavoittelu erilaisissa uhkatilanteissa tarkoittavat tai edellyttävät asevoimilta ja yhteiskunnalta. Uhkatilanteet voivat vaihdella strategisen kilpailun ja Ukrainan sodan kaltaisen pitkään jatkuvan aseellisen konfliktin välillä.

Lisätietoja

FT, dosentti, Miina Kaarkoski on Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen doktriiniosaston vanhempi tutkija, jonka tehtäviin Sodankäynti ja operaatiot -tutkimusalalla kuuluu informaatioympäristön tutkimus.